

Ба 47151

Н-62

ІКАНОВІЧ

РАДАСЬЦЬ

(АПАВЯДАНЬНІ)

1688-рз

1612

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі
Менск—1926

Ба 47151

Ба 47151

~~10924~~

М. НІКАНОВІЧ

1688 р³

РАДАСЬЦЬ

(АПАВЯДАНЬНІ)

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ
М Е Н С К—1926

~~№ 13687~~

47151

2191

Бел. аддзел
1994 г.

51
H-62

25. 04. 2009

БДВ № 56.

Галоўлітбел № 14059

1-я Дзярж. друк. Заказ № 281. У ліку 4.000 экз.

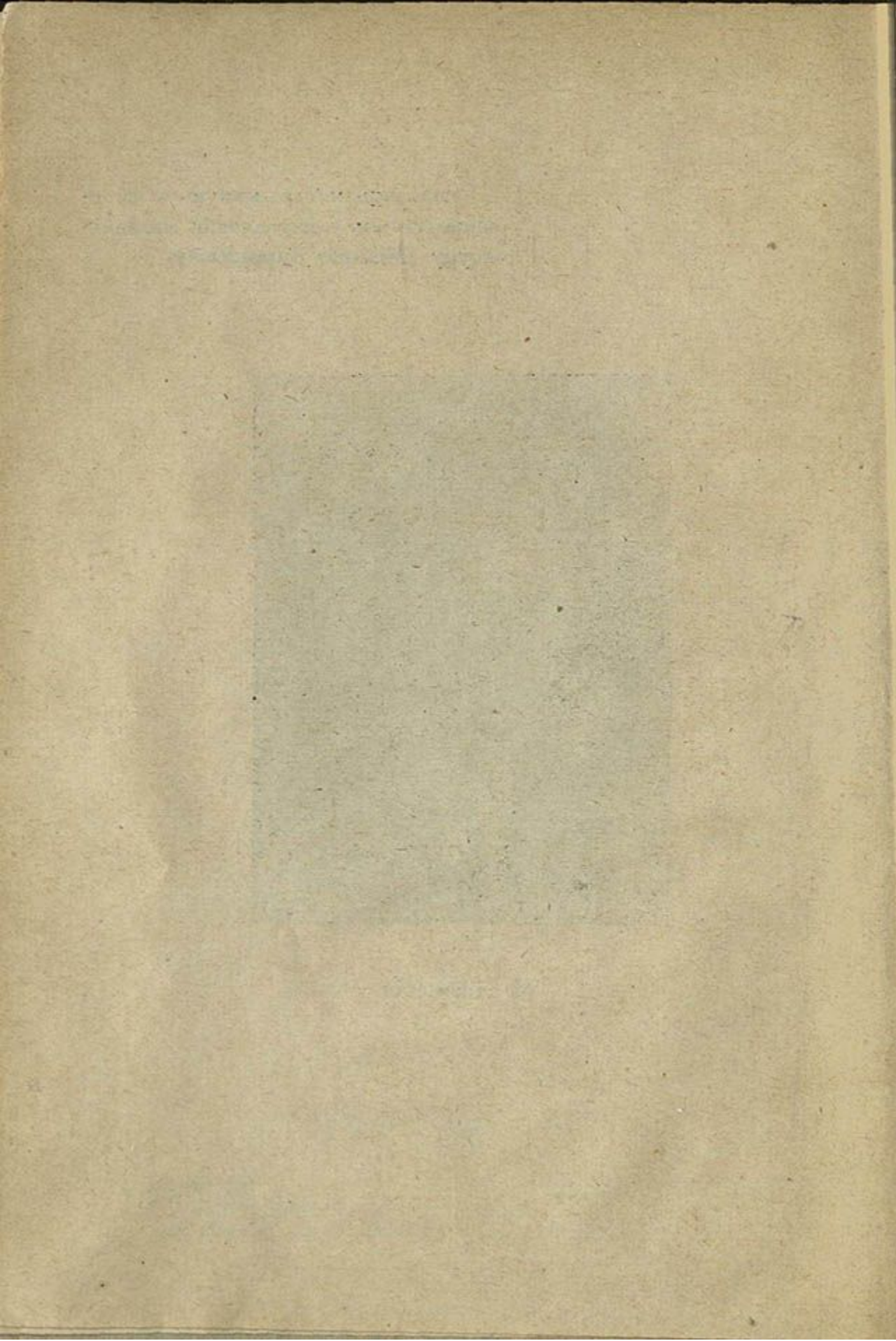
14059-1

12112
1215

Радасьць нястрыманую з збор-
нікам гэтым я пасьвячаю маладня-
коўду—**Міхасю Зарэцкаму.**

М. Нікановіч

ПЕСЬНІ ВЯСНЫ

Бунтарыць думкі Першамайскае.

Залатымі цурочкамі яго песьні льюцца ў самыя грудзі і кратаюць сэрца... Пярэсьцяцца вогне-маланкаю сьцягі сярод зялёнава...

Музыка грывіць...

Камяніцы гораду ўбраўшыся ў адзеньне новае—шлюбнае, вачыма-вокнамі сьмяюцца захлапаюцца чырваньню—морам.

І так на твары ў кожнага. Сонцам сьмяецца, вясной аддае чалавек і думаецца міжвольна.

— Жыцьцё разгарні!.. Давай барацьбу!..

* * *

Пралескай першай пасья зімы, вясновая раніца з-за полагу ночы вылезла. Ухарошылася сінь-бельлю зарніцы, коскамі сонца ўмылася. К сабе на прыпол пазвала, каб у працы песьціць, смагла цалаваць...

І песьні вясновыя дробнымі званочкамі рассыпаліся ў паветры... Гэтай песьні водгукі краталі сэрца, душу... Яе пела дзяўчына, такая-ж маладая і прыгожая, як вясна...

То ня песня сумная, горам скалечаная, драбязой жыцьця перасыпаная—у гуках песьні чулася: ба-

рацьба з старым, комсамольская бадзёрасьць, бунтарскі вызаў мінуламу..

І хочацца ў той час ірвануцца наперад, моцна крыкнуць; каб далёка-далёка пачулі, ускалыхнуць увесь сьвет сваім клічам пякучым:

— Жыць... жыць хочацца новым, маладым, як гэта вясна, жыцьцём!..

Аб гэтым і пела дзяўчына.

* * *

Зарніца на ўсходзе гуляла, тух месяц гарбаты на небасхіле; зачыналася жыцьцё дня...

Маладую травіцу з расою смагна скублі каровы з авечкамі, не адрываючы галавы ад зямлі. У лапцях раскудлачаных, у сьвітцы шэрай, з торбачкай за плячыма—хлапец малады.

Ён зьняў дудку... І неўзабаве, то жаласьліва, то радасна-міла, на ўсе лады, жалейка заграла ў даліне.

І здаецца, ня грала яна, а захлібаючыся ад радасьці, ад вялікага шчасьця пела голасам хлопца:

— Жыць хочацца... і ўсё гэта жыцьцё—пець!..

* * *

Вечарэла.

Гай, шчапіўшыся сваімі рукамі—суччам, паціху шаптаў казку новую аб новым адменным жыцьці. Аб гэтым голасам кволым птушкі пелі, сьвіталі...

Сярод дрэў нейкі пень вялізарны. Вылез, увесь аброслы мохам. Нібы чалавек стаіць, толькі фігура завяліка.. Нагнуўся на правы бок, рукі назад залажыў, пацягваецца...

А пад ім хлапец барануе і дзед з поўнай каробкі, бяз шапкі, з сівымі валасамі, бадзёра ідзе босымі нагамі па тлустых скібах ральлі і кідае перад сабою залатыя зерні...

Увесь ён, яго праца, гаварылі адно:

— Я рад, што я живу!..

Бо жыццё гэта новае ўзышло руньню ядранай у сэрцы дзядулі...

* * *

Салодка-п'яная цемень ночы гайдалася паціху. З-за хмар з усходу месяц паволі-паволі вылазіў і фарбаваў неба колерамі няяснымі.

Дзесьці бунтарыў салоўка. Ё спуджаная ноч, з страхам у чорных вачох, глядзела нема проста ў самае нутро...

Дзяцюк малады сьпяшаецца некуды. Пад разложыстай ліпай пры садзе вышнёвым, што стаіць вакол хаты, чакае ён некага...

А потым раптам бразнула клямка сенцаў і вышла на двор дзяўчына-красуня...

Їдзе—шукае дзяцюка..

Абдала пыл-жарам, вуснамі—макамі к вуснам яго прыліпла...

— Ты мая?.. Скажы любая, дарагая... мая?..

— Твая!..

П'яна шэпча дзяўчына. Ё жыццё ўсьміхаецца ветла над імі, Першамайскае падарунак дае...

— Мы жыць з табой будзем іначай... Выганім бога старога за дзьверы, чырвонаю хусткай вымецём

забабоны з хаты... Няхай сьведчыць нам у гэтым
Першамайскае!..

А май-юнак, як знарок, казку-вольніцу шэпча на
вуха моладзі, і сам рагоча захліпаецца...

— Толькі цябе, дарагая, любіць, толькі любіць
гэта жыцьцё, гэту вясну першамайскую—толькі для
гэтага варта жыць... А ў барацьбе—шчасьце...

Шэпча хлапец на вуха сваёй любай...

— ...знойдзем яго...—кажа дзяўчына—я веру, мілы,
бо кожную вясну нам сілы моцныя дае, каб мы
зьмялі ўвесь бруд з сьвету—Першамайскае...

Ізноў спляліся рукі, а вусны шапталі казку аб
новым, чырвоным, лепшым жыцьці новых людзей...

А ўсё казала навокал:

Жыць... Жыць моцна хочацца!..

У ДЗЕНЬ ПЕРШАГА МАЯ

Сонца.

Жыцьцё.

Кветкі.

Зелень.

Радасьць.

Праменьні залатыя з васількова-блакітнага неба сыплюцца на мякка-жытнёвую зямлю напоеную пахам прэласьці гнойнай...

Сонца снапамі цалуе...

А зямелька, нібы шчасьлівая маладзіца ў абоймах свайго каханка, песьціцца і лашчыцца ды любаветліва ўсьміхаецца... І ўсьмешкай яе людзі захоплены.

Бо як-жа ж ня ўсьміхацца, калі сьмяецца сэрца, душа, сьмяецца ўся істота чалавеча...

Навокала:

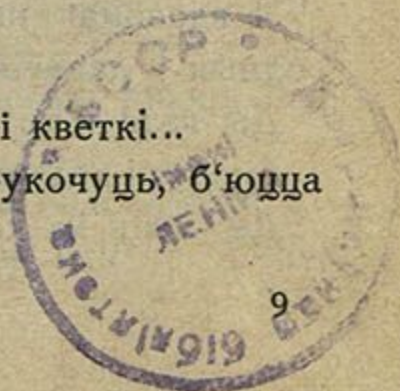
Жыцьцё...

Жыцьцё.

Радасьць!

Гамоняць і сонца, і неба, і лес, і кветкі...

А людзі гамоняць, нібы хвалі грукочуць, б'юцца аб бераг,—ня стрымаць.

* * *

Дык што-ж гэта сягонья?! Чаму над вёскай, па
вуліцы шырокай чырвоныя

Сьцягі...

Сьцягі...

Сьцягі...

Залатыя, сонцу падобныя літары бляскам сваім вока
рэжуць. Плюшчацца вочы, а сэрца як ня выскачыць,
як ня выляціць з грудзей... Яно жадае рынуцца—выр-
вацца і зьліцца з гэтымі сьцягамі, з гэтым гулам-
песьнямі, далучыцца да мільённай сям'і такіх гарачых
сардэц...

І голас сам сабою вырываецца з грудзей і гро-
мам коціцца навокала:

...„Паўстань, хто з голаду век пух!..“

А сонца з неба цалуе—жартуе... Цалуе сонца
касматыя, ускудлачаныя галовы сялянскія разгладжае
маршчыны на твары, якія глыбокімі бароздамі парэ-
залі твар іх...

Ні пакуты, ні суму.

Радасьць!

Урачыстасьць...

Сялянскія сьвіткі—шэрыя, чорныя, падраныя і цэ-
лыя—выглядаюць неяк сёньня дарагімі сукнямі...

Так міла ўсё сэрцу!

І здаецца: няма нікога чужога—усе свае, усе
родныя і дарагія, браты і сёстры... самыя блізкія...

Ды гэта і не здаецца, а праўда!

А сьцягі калышуцца-дрыгочуць і вабяць за сабою...

Ды хоць на канец сьвету!

* * *

І дзяцюк малады захоплены вясновым подыхам чар, наэлектрызаваны надзвычайнай урачыстасьцю дзіўнага сьвята, прыдушана-захліпаючыся гаворыць:

— Гэта сьвята для ўсіх!.. Для ўсіх прыгнечаных, абяздоленых. Не малітвы-закляцьці, а песьні рэволюцыі, не пратэсы-рызьзё, а чырвоныя сьцягі, не папоўскія прамовы-казаньні з амбону, а агнявыя прамовы барацьбітоў нашых за лепшае жыцьцё, за рай на зямлі!..

Нас сонца цалуе-гадуе на жыцьцё нявіданае...

Дык усе пад сонца!..

Першае Мая!..

Кветкі...

Кветкі...

Кветкі...

* * *

Сумуе-гаруе дзяўчына седзячы адна ў красачніку сваім. Ня пускаюць бацькі на вуліцу, бо яшчэ моцны кайданы рэлігіі, скаваўшыя думкі іх, яшчэ жалезны пярсьцёнак старых традыцый абкручвае іх...

А дзяўчаці работа ня лезе ў рукі, усё валіцца... Па вышываньню дэсань пераблутала.

А песьня чуецца здалёку, бадзёрая, маладзецкая...

— Мамка?..

— Чаго ты?..

— Я пайду... пайду туды, дзе песьні пяюць, дзе радасьць...

— Куды?! Гэта туды, дзе гэтыя бязбожнікі ладзяць свае шатанскія сьвяты, гэта к тым ты хочаш

пайсьці, у якіх няма бога?! Га?! Дык-жа ня будзе гэтага ніколі!.. Чуеш?.. Ніколі! Няхай лепш зямля раступіцца і цябе возьме, дачушка мая, чым ісьці туды...

Як боб, закапалі сьлёзы гарачыя цераз запрацованыя, мазолістыя пальцы дзяўчыны... Ходарам захадзілі грудзі, занылі...

А песьні, як кволяя струны цымбал зьвінелі-гучэлі і несьліся далёка-далёка калышучы жытнёвымі хвалямі сэрца... І ад жалю ня вытрымаць!

— Ганначка, любая!.. Што з табою?.. Чаго ты плачаш?.. Хто скрыўдзіў цябе?..

Дзяцюк малады падышоў да яе і прыгарнуў да сваіх грудзей галоўку яе альняную.

— Міхаська... даражэнькі...

І зноў залілася сьлязамі.

— ...Ганначка, супакойся!.. Ідзем на маніфэстацыю... там няма сьлёз, там толькі адна радасьць, шчасьце ды ўрачыстасьць... там вальней неяк дыхаецца... Хадзем, любая!..

— Я толькі што казалася мацеры аб гэтым...

— Ну і што-ж?..

— Лепш памры, кажа, чым ісьці туды...

Тады ўсхапіўся Міхась і рынуўся ў хату. Ганька спуджана паглядзела толькі яму ў сьлед, ізноў закрыла вочы... Доўга аб нечым гаварыў там Міхась з бацькамі і вышаў потым з вясёлым і радасным тварам. За ім вышла маці Ганькі.

— Ну, Ганька, дачушка, схадзі сабе ўжо, і ты... толькі глядзі не блазнуйся!.. Каб людзі мне ня лезьлі ў вочы...

— Пойдзем, мамка, з намі?!.

— Мы скоро прыдзем, надта-ж добра ўжо казаў нам Міхась...

І пабегла ўгрунь моладзь туды, дзе чакала іх такая-ж самая моладзь-шквал...

* * *

... Чырвоныя сьцягі...

Гірлянды кветак...

Вясёла-радасныя твары...

Гром музыкі...

Урачыстасьць...

„Ніхто ня дасьць самохаць волі,

Ні бог, ні цар, ні багатыр“...

Льлецца-коціцца бадзёры гимн з працавітых сялянскіх грудзей. І, здаецца, што яго чуе лес з-пад чубатай шапкі, бязьмежжа прастору, уся прырода, бо ўсё пачало нібы радавацца, усьміхацца...

Сустракалі маладую вясну, вясну свайго новага чырвонага жыцця, радасьцяй і шчасця.

Трыбуна, увабраная ў зяленіва, падымае над сабою крэмень-юнакоў, прамоўцаў... Вочы гараць надзвычайным агнём, нэрвова хвалююцца грудзі і словы, бы сталь, рэжуць паветра і ўпіваюцца ў натоўп...

Гавораць адзін за другім, а музыка грае, кветкамі шыбаюць, сыплюць удзячныя і радасныя ўсьмешкі...

І ня вытрымала сэрца дзяўчынкі... Хто-ж тут вытрымае?!

Красуня-Ганька бальшавічкай стала, бо і ў яе загарэліся вочы вагнём тым-жа і ўсхліпнула сэрца радасьцю аднэй...

Ніколі-ж у нашай вёсцы ня было гэтак... Ганька на трыбуне!.. Дзіва!

— Таварышы!..

А галасок зычны, грудны, нібы званочак працяў далёка паветра... Натойп змоўк, як няма нікога. — Сягоньня сьвята, роўнага якому ўжо больш няма. Ні каляды, ні вялікдзень нічога ня можа прыраўняцца к яму. Я бачу тут шмат моладзі, шмат дзяўчат і я ведаю, што кожная з вас не свабодна, у кожнай кроіцца сэрца, калі бацька ці маці пажадае выдаць каторую за нялюбага... А сілы няма супярэчыць... Хочацца быць з людзьмі, а тут не дазваляюць... На спэтакль хочацца, лекцыю пачуць — маці ня пускае... Пост не дазваляе... Богам страшаць...

— Таварышы!.. Няхай сёняшкі дзень будзе днём вызваленьня ўсіх прыгнечаных... усіх абяздоленых!.. Мы самі будзем кіраваць сваім жыцьцём!

Змоўкла грамада, як змоўкла Ганька.

І раптам загудзеў натоўп... Гэта выказвалі свае пачуцьці маладыя грудзі, якія аніяк не маглі прабіцца звонку доўгія годы...

Бо як-жа-ж, млелі столькі?!

Ярчэй глянулі сьцягі...

Гучней грымнула музыка...

Ап'яняюча запахлі краскі...

Даражэй зрабілася ўрачыстасьць...

ВЁСКА Ё РАДАСЬЦІ

У нямой, цягучай істоме вёска раскудлачылася і слухае ціхія сьпевы—гуды жыта сьпелага, ядра-нага, упіваецца смакам паху лугавога.

Шустрыя вішні, тысячу чорных вачэй, углядаюцца на дарогу пыльную, на дзяўчат з сярпамі, якія ідуць жыта жаць.

А ў іх радасьць...

Радасьць гульлівая, бурная, нястрыманая рвецца з маладых грудзей. Твар жарам гарыць: пацеха будзе ..

— Волечка, сястрыца!.. рука мая ўжо даўно чэ-шацца... Ой, як жаць хочацца...

— Хоць выпрастаюся... Над кроснамі ссушы-лася... Нудна неяк над імі...

— А ўсё роўна працаваць!.. Мне радасна за пра-цай: ці жаць, ці кросны ткаць... Калі-ж пацешна вельмі...

І ўсьмешка сэрца хвалюе каласамі жытнёвымі.

— Ох, успаміналася мне... Успаміналася леташ-няе, гэтак сама ў жніво... Алесь любы!..

Пялёнка каханьня вочы заслала дзяўчынке строй-най, прыгожай, як бярозка тая...

А мора жытнёвае пеніцца.

Пасталі на загоны.

Зацямкалі сярпы сталёвыя ў дзябёлых, загарэ-
лых руках дзяўчат, замітусіліся срэбныя хусткі над
зьліткамі золата жытнёвага...

І рассыпалася песьня жаночая сумна-вясёлая, ды
ў пырсках сонца танула.

— Эх, радасьць нявымоўная...

А там, на паплавых, дзе канцы сенажаці розна-
калёрнай фарбай акропленых, упіраюцца ў стромкі
малады бор, там, куды сонца сваім праменьнем
яшчэ з забору не заглянула—там ужо да сонца
сьвішчуць косы.

Крывым шэрагам хлопцы выстраіліся і з пад-
свістам кладуць у стройны рад траву пахучую...

Моўчкі, як-бы са злосьцю зацятай, працуюць
хлапцы, адарвацца ня могуць, не загавораць...

І толькі як мянташка закоўзаецца па касе, ні
адзін з хлапцоў ня умоўчыць...

— Пакуль што, дык рука садзее... пакуль гэты
разыдзецца... Але весела надта!.. Здрава!..

— Як пасья лазьні!..

— Ну і радасна, чорт вазьмі! Эх! хоць ска-
каць ідзі!..

У кожнага вочы палаюць радасьцю жыцьця су-
часнага, радасьцю здароўя і працы, смех гуляе...

У другім канцы, старэйшыя мужчыны, лёгшы
пад пукаты куст, свае размовы цягнуць.

— Раздалі акладныя?... Маеш?..—лежачы на рос-

най траве, дагары, з пастаўленымі ўверх каленьмі, пытаў Іван.

— Маю!..

— Ну, як?..

І зацягнуўся Іван поўнымі дзябёлымі грудзьмі дымам самасейнае табакі маладой — „шапшалу“.

— Ды так!.. Добра! І зямлі-ж у гэтым годзе прыбавілася, атрымаў, значыцца, так як і ты... і карова ўжо лішняя, а, брат, менш як у леташні!..

Гаварыў Максім і словы яго гэтак сама радасьцю біліся, басам чмяліным весела казыталі слых... Максіму жадалася выказацца выліць перад усімі радасьць сваю, кальнуць у вочы гэтым самым Рыгору...

— Менш.. Менш.. Супроць леташняга на чатыры рублі ў мяне паменшала. Вось далі дыхту!.. Думаеш праўда цяпер ёсьць, думаеш...

Нудна барабаніў Рыгор над вухам мужчын.

— Думаю, што ёсьць! — загарачыўся Пракоп — ёсьць праўда! Ты вась дагэтуль душыўся зямлёй, паўпанкам хадзіў, наша-ж галата на цябе працавала, а цяпер, брат, глядзі разам з табой, ледзь не на адным палетку...

— Ціха, ціха!.. Як выплацішся, не пашкадуюць!.. Жылы з цябе павыцягваюць...

— А маўчы ўжо, Рыгор!..

Падняўшы кудлатую галаву, рыкнуў на Рыгора Іван і цыркнуў праз зубы, тушачы ў пляўку недагарак.

— Маўчы лепш! Сам ты ведаеш, як ты з нас, праўда што, жылы ў жывых выцягваў!.. Забыўся, ды

дзе табе чорт забудзешся, як за ношку саломы для каровы прыгон табе адраблялі... Га?.. Дык тады і добра было?! А і то на ўладу бурчэў ты!..

Эт, што і казаць!.. Мінулася ўжо табе!..

Нешта хацеў сказаць мужчынам, але толькі махнуў рукою і з скрыпучым голасам праклёнаў пацялёлкаўся ад гурта мужчын...

А сонца спушчаным жарабяткам з вяроек заірзала ў вокнах хат сялянскіх.

І пацягваючыся спрасонку асьвірамі калодзежаў гультайных, рыканьнем весьніц—абуджалася вёска і прыгожымі чорна-залочанымі круцёлкамі-абаранкамі каміны дымілі.

Па роснай, сьвежа-зялёнай траве, стракаты пень, аглядаючы сваю рознакалёрную чараду гаспадарчым вокам, вёў яе ў жыта...

Вышла гаспадыня на двор. Чырваньню твар яе рдзее ад полымя ў печы, плюшчыць вочы, хавае іх павекамі пушнымі ад жартаўлівых праменьняў сонечных...

Кыш!.. Кыш, каршун-бы вас драў!.. Кыш!.. Кы-ы-ш-ш-ш!.. Крычала гаспадыня на гасьцей няпрошаных. Раса—ногі босыя мае.

— Эх, як здрава!..

І падышоўшы к канцу жыта голасам грудным, чыстым, зычным як звон гукнула:

— Анто-о-о-сь!.. Ант-о-о-о-ось!.. Гэй, ты там!

І не хацела сунімацца жанчына, звала касца з папавоў, звала і тады, калі той і пачуў ды абцёр-

шы касу мяккай сакавітай травой і падсунуўшы пад
пракос гукнуў хлопцам.

— Сьнеданьне гатова!.. Пара ўжо, бо і напраца-
ваўся...

А яна ня сунімалася.

— Ант-о-о-ось!..

Будзіў яе голас палеткі і ў крыку яе пявучасьць
чулася, радасьць нейкая, здаволенасьць...

Чаго-о-о... Іду-ж ужо-о!..

— Сьнедаць гато-о-ова!..

І зьліваліся галасы іх песьняй вясёлай, песьняй
працавітага чалавека.

І як сьціхлі гэтыя галасы, як улягліся дробныя
водгульлі ў сасоньніку буйным, дык песьні званоч-
камі срэбнымі ў дзявочых галасох разлягліся...

А з бярэзьніку, што так купчаста павіс над ра-
кою, жалейка пастушка залівалася...

І кожны зык, гуд нявымоўна казаў аб працы над-
звычайна вясёлай, аб жыцьці разудалым, аб ра-
дасьці...

І здаецца ўся вёска патанула ў гэтай працы ра-
даснай, у шчасьці, у замілаваньні да працы.

РАДАСЬЦЬ

I

Жыта чароціцца.

Радасна!

Сонца сьмяецца...

Сэрца ня б'ецца, а жытнёвымі хвалямі трымціць радасьцю нязьведанай... Бо радасьцю нявымоўнай захоплены прасторы зямелькі, сіяцца ўзварухнуцца палямі шырокаплечымі, кучаравай галавой сасоньніку баравога ўстрахнуць думаюць, расцалавацца з ветрам жартаўлівым краскамі, чырвонашчокімі на лузе бяскрайным...

Ды дзе там?!

І ў моцных абоймах васількова-журботнага неба, уздыхае зямелька пахам вострым, тлустасьці гнойнай, доўгімі гадамі ўпрэлай...

А птушкі скіргочуць, высьвістваюць новыя песьні, песьні аб радасьцях нязьведаных, аб шчасці жыцьцёвым пад сонцам чырвоным...

Тады што?..

Тады песьні буяняць.

Вось што!.. І суняць іх немагчыма, перашкод тады аніякіх ня ведаюць, аніякая гаць ня суніме іх буйнай, жыцьцярадаснай патокі...

Сьціхнуць і ўлягуцца яны самі, як і вада вясень-
няя ўвойдзе ў берагі свае, сьціхнуць, калі сэрца
здаволіцца біцца імпэтам вулькану...

А пакуль што — на размах бушуюць крыніцай...

Так і за працай у полі. З песьнямі, з крыкам,
гоманам шавеляцца каля залатога жыта жнеі, ува-
браныя ў сарочки вышываныя, у чырвоныя хусткі,
у кветкі...

А збоку — глядзець любя.

Вока цешыцца, радасьць буйная нейкая ахапляе
цябе, калі бачыш перад сабою бязьмежжа жыта сьпе-
лага і ў ём гэтых жнеек, што загарэлымі рукамі
забіраюць яго кавалкамі і пакідаюць за сабою сна-
памі...

Дый на твары ў кожнай сьмех гуляе, радасьць
крынічыць...

— Гэлечка?!

Расчырванелая ад працы, кінула Марылька сваёй
суседцы па загоне.

— Што, сястрыца?..

— Ну як табе... як ты думаеш... як Міхась, які
хлапец?.. Ну, ты ведаеш...

І зьбіваючыся ды недаказваючы свае думкі глы-
бокай, уцякла ад Гэлькі Марылька вочкамі чорна-
вішнёвымі.

Усьміхнулася Гэлька, зразумела дзяўчына, хто
сэрца чапае Марылькі.

— Чаму?! Добры, падла, хлапец... Гаваркі такі,
стройны... — і, памаўчаўшы, дадала: — якраз вось табе
пара... як адно!..

Разагнулася Марылька, перавясла пачала скручываць, яшчэ чырваней зрабілася, ледзь кроў не праб'ецца, радаснай усмешкі ня можа стрымаць... Захацелася дзеўцы падзяліцца думкамі і пачуццямі сваімі і ад гэтага, здавалася ёй, што куды лягчэй будзе, ня так сэрца будзе млець, трапятання ў радасці нявымоўнай...

— Казаў ён мне, Гэлечка ты мая, казаў, што любіць мяне вельмі і пасья „пакроў“ вяселье будзе... Хто яго ведае, што ў яго на думках, можа й хлусіць, але, здаецца, не такі хлапец...

Сярпы пражэрна цямкаюць, жаліцца жыта падрэзанае...

— Як у цябе вяселье, ну дык тут яшчэ невядома, а вось у Ганначкі, дык скоро загуляем... Яе Алесь не на жарты пачаў увіхацца каля яе, ды і дзеўка...

Ня скончыла Гэлька ды толькі паглядзела ў той бок, дзе жала свой загон Ганначка.

А Ганначка хоць і ня ўмешвалася ў гутарку сваіх суседак, хоць і далекавата была,—а ўсё чула, што гаварылі яны і пры апошніх словах сэрца неяк скамячылася балюча, чырвань гарачая на твары распаўзлася. Тады думкі надаедлівыя залуналі...

— Ведаюць усё людзі... Чаму-ж яна не даказала далей?.. Мусіць, і сапраўды яны на мне нешта заўважылі. І не даючы знаку, што яна чула, разагнулася Ганначка, наскора перавясла скручанае палажыла на іржышча і, як што ўкраўшы, агледзіўшыся навокал,

павяла па грудзёх сваіх пульхна-крамяных і спынілася потым—па жываце, і апусьціла рукі...

Як быццам нешта нявымоўна-салодкае, крыху балючае таўханула яе пад сэрцам..

Уздрыгнулася Ганначка, рукі сашчаміла аж вочкі васільковыя заслаліся пялёнкай каханьня—сораму.

За серп ізноў ухапілася, на далонь прывычна плюнула і пачала як-бы з злосьцю, з зайздрасьцю жаць, хоць-бы думкі адагнаць, каб не адчувалася хаця так...

А думкі,—як бурлівая рэчка, ня суняць! Самі набягаюць, адна другую штурхае, навыверадкі нясуцца.

...Тады вечары былі ціхія, прагна напоеныя пахам мядовым... Вечарынкі былі ў Зьмітра, у Костуся на хутарох...

Ці-ж я вінавата, што так моцна пакахала яго, гэтага любага і мілага Алеську?!. Што я вінавата, што і ён мяне так любіць горача?!. Мусіць лёс наш такі...

Набеглі самі сабой пачуцьці, успамінкі яшчэ больш распалілі...

...Я толькі так сабе пашла з ім у сад Зьмітраў... На сене селі... Ці-ж ведала я.. Цалаваць тады пачаў... Галава закруцілася, зьнямога і нейкае дзіўнае трапятаньне па целу майму разышлося... Помню... аж кусаў... А вусны гарачыя, пякучыя... Ай-і-і!.. Ня помню і сама цяпер, як было тады, першы раз... Добра толькі было, млявасьць салодкая толькі па целу волавам гарачым разьлівалася... спаць хацелася,

спаць на яго грудзёх, з ім, з любым і дарагім
Алесем...

Дзявоцкія галасы песьні жніўнай абарвалі прэс-
тыя, дзіўна-прыгожыя душэўныя малюнкi Ганначкі...

Пара нам дамоў, пара
Халодная раса пала,
Сярпы жалі нажаліся,
Ручкі жменяк набраліся
Пакуль дамоў прыбраліся...

Простая, шчырая народная песня ад шчырай
душы з поўных грудзей дзяўчат, срэбрам лілася і
калыхала прасторы. Сонца мядзянае, якое ўжо ла-
жылася на цёмна-сінюю падушку лесу, затрымалася,
здаецца, на хвілінку, каб пачуць гэтую песню; пту-
шкі суняліся, конікі перасталі стракатаць, жыццо на-
хілілася к поясу ды к галовам дзяўчат і слухае, за-
хопленое радасьцю буйнай...

Думкі Ганначкі з песнямі зьліліся і зьніклі зу-
сім, толькі пачуцьці яшчэ, як гуд пчол у калодзе,
сіліліся ўстаць, распрасьцёрціся, захапіць сабою ўсю
яе, Ганначку...

Выпрасталася яна, жменю жыта зжатага з сярпом
апусьціла і задумалася...

І сонечныя адвітальныя праменьні цалавалі твар
яе прыгожа-ружовы, вусны-вішні, вочкі-незабудкі,
валасы мякка-льняныя, якія дакучлівымі каслаўкамі
выбіваліся з-пад мусьліноўкі...

У сукенцы шэрага колеру з сьмелым выгібам
грудзей, босая, пад залатымі праменьнямі сонца, ся-

род буйна-сьпелага залатога жыта—Ганначка выглядала надзвычайнай красуняй..

Дзяўчаты жыта дажыналі, што суседняе было з яе паласою, і зьбіраліся ўжо йсьці дамоў. Жартавалі паміж сабою, сьмяяліся над „барадою“, якую пакінулі ў канцы зжатай паласы: тры каласы, перавязаныя чырвонай істужкаю, кавалак хлеба і солі палажылі, ды селі плесьці вянок з каласоў і красак палявых.. І Ганначка дажне зараз, толькі малы кавалачак застаўся. Ды ёй і ня хочацца разам з усімі ісьці, хочацца аднэй, ды думаць бясконцыя думкі, аб Алесю, аб каханьні...

Бось таму і марудзіць Ганначка.

— Ганначка, сястрычка мая!..—весела гукнула Гэлька, высокая поўнагрудая дзяўчынка:—я памагу дажаць табе... А то аднэй ня вельмі весела..

— Ня трэба, Гэлечка!.. Ня трэба!.. Я адна дажну, што-ж тут засталася, адны прыгаршчы!.. Ня трэба, ты ж нанятая...

Прасілася ў Гэлькі Ганначка.

— Нічога ня значыць!.. Мо' лішнюю чарку вып'ю на тваім вясельлі.. га?..

І зашуршэў ёмка серп у руках Гэльчыных, у жыце буйным...

— Эх і жыта ў вас, Ганначка, як чарот!.. Аж любя жаць!..

— Але, добрае жыццо!..

— Усё роўна, нібы і яно ведае: на вясельле, дык расьці!..

Муляецца думкамі Ганначка, падзяліцца ўсім баіцца, а грудзі рвуцца...

Вось і ў Ганначкі ўжо дажалі. У гэты час і сонейка за полаг спусьцілася і хвартух чырвоны, па блакітнаму небу з цёмнаю каймою змрокаў паслала...

— Дзякуй, любачка!.. Ідзі сабе, Гэлечка!.. Я снапы панашу. Таты, бач, дома няма, ня будзе каму... Ідзі, бо вунь твае таварышкі пашлі ўжо. З подскакам, як малое дзіцё, пабегла за сваімі таварышкамі Гэлька. Яны ўжо далёка, зараз дойдучь і да хутара. Шэрай плямай у залатым іржышчы мітусяцца, а песьні дажынкавыя, хоць адрыўчата, а плывуць разьмерна, дакачваюцца...

...Зьмялі поле мяцёлкаю,
Зьвезьлі жыта шасьцёркаю,
Прышлі дамоў з вясёлкаю...

Снапы ўвіхалася зносіць, тады і ў бабкі паставіла. Агледзілася назад, як выправілася дамоў ісьці, агледзілася і застанавілася... Люба глянуць на сваю працу. Здаволена!

Ідзе, а іржышча тоўстае колецца пад нагамі.

— Шар-шусь! Шар-шусь!..

Колка ў босыя ногі, але не адчувае гэтага Ганначка, яе думкі ў другім баку, думкі там, дзе і пачуцьці яе, там каля Алеся...

— Ажэнімся, разам жыць будзем... Ой, як добра тады будзе нам!.. Як я любіць яго буду, а ён мяне!.. Алеська мой!..

А тады думка нейкая хмарай чорнай напаўзла на яе шчасьлівы, радасны тварык...

— Бацька-ж яго ня любіць... Чорт ведае і што такое ён зрабіў яму?! За комсамольства, і толькі!.. Мусіць не ажаніцца нам... Бацька ўсё. На мацэру толькі надзея...

Не запрыкмеціла Ганначка, як ужо блізка к гумнішчам падышла і каб скінуць жаль і сум, каб чымсь сьвятлейшым напоўніць сэрца, яна ціха, прыемным контр-альто запела ў вячэрнім ружовым паветры:

Я з поля дамоў іду
За поясам сярпок нясу.
Калысачка за плячыма,
А сьлёзачка пад вачыма.
Сустрэў мяне, мой татачка,
Сустрэў мяне, мой родненькі.
Чыё, донька, дзіця нясеш?
— Нясу, татка, суседняе.
— Чаму, донька, ліцо тваё?
Я, татка, пры тым была,
Як яно раджалася
Ў маё ліцо ўдавалася.
Ліцо маё пракраснае
Доля мая няшчасная.

— Гані іх у хлеў!.. Чаго будуць швэндацца па двары!—гукаў, на вялікім чыстым панадворку, бацька Ганны, Міхал.

Хлапец сьцёбаючы, як з пісталету, дратаванкаю, заганяў каровы з двара ў абору.

У полі за працай весялей было Ганне, хоць думкі вольна разьбягаліся, а тут ужо другое...

Але руплівасьць і вясёласць ня змыліся з яе твару, як уваходзіла на свой двор.

II.

Вячэра ня лезла ў рот, бо напрацавалася даволі Ганначка за жнівом, рукі ламала, сярэдзіну, нібы хто калом пабіў, але не прапала ў яе радасьць да ўсяго на сьвеце, да жыцьця асабліва. Ужо, лажучыся на ложак, што ў мацерыных галовах, яна думала аб заўтрашняй працы; ці будзе яна цікавая, ці захопіць яе настолькі, як захапіла сягонья. І потым, як заўсёды— неадлучны Алесь.

— Удвайне працаваць трэба, каб пасагу прыдбаць больш сабе... Мала што Алесь кажа, што возьме мяне хоць і ў адной сарочцы... Ад людзкога вока хаця...

А сон абнімаў яе, песьціў сваімі ліпучымі пацалункамі яе вочы, расьцярушваў думкі, кудлачыў іх і ахінаў полагам дрэмы.

Лягла і маці з бацькам, патушыўшы на прымурку газьнічку.

Сьціхла ўсё, толькі кот нейдзе пад сталом забарабаніў, злавіўшы мыш, да бацькаў храп і сьвіст у нос, напоўніў хату рознымі тонамі і галасамі.

Сьяпяя ноч пазірала ў вокны, і здаваліся яны такія маленькімі, мізэрнымі, што рамы былі нібы краты...

Хоць заснула ўжо і даўно Ганначка, аднак думкі і пачуцьці яе блукалі ў гарачай напечанай сонцам галаве... Чахарда—наадварот думак.

Заўсёды так бывае ў сьне.

...І сьніцца дзеўцы, што яе Алесь, які так шчыра кляўся і абяцаў яе браць за сябе—ужо жэніцца на другой. Вясельле гуляюць. Дзяўчына-маладуха незнаёмая, а ў Ганчынай хаце адбываецца...

Жаль, што і выказаць нельга, рэжа яе сэрца, але яна воддаль сядзіць і маўчыць, нібы чакае чагось, што зараз пераверне ўсё ўверх дном, альбо прымусіць гасьцей усіх зьвярнуць на яе ўвагу...

Дзяўчаты з парогу песьню запелі..

І ня стрымалася Ганначка. Загаласіла на ўсю хату, рукі на галаву заламала... Тады маці к ёй падышла.

— Ганначка, — здаецца просіць яна—Ганначка, донька мая мілая... дык што-ж ты зробіш?!.. Лёс, мусіць, твой такі...

— Мамачка... Любачка... Родная... Так любіла, так шкадавала яго і цяпер здрадзіў мне... Прамяняў... Жэніцца... І забілася дзеўка птушкай падстрэленай у мяккіх абоймах матчыных...

І сапраўды, Ганачка скрозь нястрыманы плач, на ўсю хату прагаласіла спрасонку і забілася на падушцы, шчыра мочачы сьлязьмі і абнімаючы яе...

Усе і не зьвярнулі на гэта ўвагі, толькі матка „звёўшы вокам“, раптам прахапілася і пачула ўсё, што казала Ганначка.

Роднага дзіцяці, ой, як шкода матцы. І хутка яна падышла к ложку Ганначкі. Коўдру адкрыла, лягла з ёй, за галаву ўзяла, цалуе ў лоб... А Ганначка яшчэ ў лапах страшнаго сну.

— Дачухна, Ганначка!! Што з табою? Ганначка?!

— Што, мамка?..—праз сон, глытаючы сьлёзы абазвалася Ганначка.

— Донька? табе сьніцца... Прачніся, Ганначка!..

Прачнулася яна і калоцячыся ўсім целам, к мацеры спуджанай прыліпла, аж гаварыць ня можа...

— Мамачка?! Дзе-ж вясельле?.. Гэта праўда?!

— Што праўда? Якое вясельле?..

— Зараз-жа было, вось тут... Алесь жэніцца з другой...

Зразумела маці ўсё і пачала як мага супакойваць, усьцішаць Ганначку; сама калісь-та гэтае перажывала, ведае ўжо добра...

Ня скоро прышла да сябе Ганначка, а як разглуздалася, тады рашыла мацеры сэрца сваё адчыніць, мо' лягчэй будзе...

Бо каму-ж і сказаць, як ня мацеры сваёй, мо' памога яна ў чым... Гаварылі доўга, гаварылі ціха шэптам усё, нібы змову на каго тачылі... Ніхто ня чуў, толькі ночка чорнабрывая пільна ў акно заглядвала, сілілася ўбачыць ды пачуць гутарку задушэўную дачкі з мацераю...

Спакойна спалася пасья, бо абнадзеіла яе маці, аблашчыла.

А як толькі неба па сваіх блакітна-шаўковых валасох чырвоную істужку завязала, і шчэбетам птушак раніца абудзілася—устала з усімі разам Ганначка, памылася халоднай вадзіцай з карыта, каля калодзежу, і дзеўка прыгажэй раніцы ўхарошылася...

Як у печы палілі, хоць і сорамна было трохі ў вочы мацеры зірнуць, але затое глыбока, у куточку

сэрца буяла надзея, што скоро будзе ўсяму гэтаму канец і Ганачка скоро заживе іншым, адменным жыццём, жыццём радасьцяй поўных...

Вёска рыпамі весніц пазяхала, студнямі выпроствалася, ды галасамі пеўняў пераклікалася, а ўжо Ганначка на другім палетку, што за шляхам, канчае сягоньня другі кавалак жыта.

Хоць і неабсохла добра, яшчэ раса на ім плача, але ж затое працаваць раніцай вельмі весела!..

Не разгінаючы сьпіны, жне Ганначка, аж зайздасьць некаторых бярэ.

— Гэткае маладое, цененькая як націнка дзяўча, а глядзі як працуе заўзята!.. Павучыцца толькі ў яе...

— Комсамолкай, кажуць, хоча быць, дык вунь і стараецца, каб хаця бацькі не прэрэчылі!..

— Ды комсамольцы гэта ўжо людзі такія...

Їдучы на полі, пабліскваючы на плячы сярпамі, з поўнымі рукамі вузлоў і жбаноў, гамоняць паміж сабою бабы і дзяўчаты.

Хоць і здалёку жне ад дарогі, але чуе ўсё гэта Ганначка. Спачатку радавалася, што хваляць і зайздосьцяць ёй, аж азірнецца на сваю працу. А потым абрыдла слухаць усё адно і тое, і ўжо не зварачваючы ні на кога ўвагі, жала ды жала...

Ня чула, нават, як і маці да яе падышла. Аж зьякалася.

— Ах!.. Мамачка, хай вам здаровенька будзе, спужалася я!..

— Вады мо' дам з роту?!

— Нашто?..

— Ад спужаньня гэта, памагае надта, вунь у...

— Ха-ха-ха!!!—Залілася звонка Ганначка, аж к зямлі прыгнулася—забабоны ўсё гэта, вось што, мамка!..Доктар на няшчасны выпадак патрэбен, а не шаптуха... Адвыкаць ужо ад гэтага трэба...

— Алесь мусіць табе так нагаварыў?!

— Ага!.. Алесь. Ды я і сама разумею...

Зноў зацямкалі сярпы пад рукамі жней. Мала гаварылі, больш маўчалі. Кожны думаў свае думы, яны пад ціхі сьпеў-шум жыта сьпелага лагодна каціліся, прыемна расплываліся і зноў раджаліся—такія-ж сьветлыя, радасныя, як гэта дзівосная цёплая раніца ці работа.

Хочацца Ганначцы зноў крануць тое балюча-любоўнае ўчарашняе, каб зноў пагаманіць аб Алесю, аб каханьні яе да яго... аб вясельлі...

Ды ня вагыцца дзяўчына, сягоньня дык ужо і зусім нялоўка мацеры. А яна-ж даклеравала ў гэту раніцу з бацькам аб усім пагаманіць... Як успомніць гэта Ганначка, дык хоць ты скрозь зямлю праваліся.

— Няёмка неяк!..

Пад паўдня ўжо бярэцца. Сонца, распусьціўшы свае гарача-палкія космы ў блакітным аксаміце, палошча нівы сьпелае збажыны, лашчыць-песьціць тварык Ганначкі, постаць яе любую...

І, здаецца, дзень грае нячутнай музыкай: сьпевамі рознастайных птушак, гудам-звонамі чмялёў, казюлек і пчол, абсыпаецца рознакалёрнымі краскамі-матылямі...

Адчувае ўсё гэта сэрца і душа Ганначкі, хочацца адчыніць свае грудзі ўсяму гэтаму хараству нябачнаму, стаяць і вечна піць жыватворчае паветра, хмельнае жытам сьпелым...

І ўстала ад снапа яна, ручкі ў бакі раскінула, поўныя грудзі паветра сьвежа-цёплага набрала, пацягнулася... Адварнулася ад загону і кінула вокам на сьценку, што стралой скача цераз палеткі аж у двор. Па ёй бацька паважна-развалістай паходкай ішоў і бязуважна прышчуранымі вачыма пазіраў на вокала сябе...

Убачыла яго Ганначка і страпянулася. Ні то, каб сказаць, спужалася. Не!.. Ганначка ня вельмі пужаецца і бацькі, калі трэба будзе пастаяць за праўду. Але ж сягоньня нешта будзе надзвычайнае, чаго ня было яшчэ ніколі.

Сягоньня будзе вырашацца яе лёс...

За працу шчыра ўзялася, рэзала, проста не разгінаючыся. А як зусім падышоў бацька, як пачаў снапы нажатыя зносіць, дык у Ганначкі аж злосьць нейкая радзілася.

— Нашто ён ішоў сюды?!. Чаго яму трэба тут?!. Мы і самі-б без яго панасілі!..

А бацька моўчкі носіць, не звараचाючы ні на кога ўвагі. Маці, калі папрабуе завесьці гутарку, яна нешта ня клеіцца і скоро рассыхаецца...

З паўдня зьвярнула, а ўжо дажалі і гэты кончык...

— Ну, вы ў мяне маладцы!.. Сягоньня вам трэба бутэльчыну паставіць!.. Лёгка і добра ўправіліся!..— сьмяючыся ў вус, гаварыў бацька, здаволена аглядаючы зжатыя палосы і стройныя шэрагі бабак.

— Не, Міхал!.. Ты аднэй бутэлякэй не адкупішся!.. Тут, брат, вёдрамі пахне...

Зачырванеўшыся і сьмяючыся, казалі маці, глядзячы на Ганначку.

А Ганначка, утупіўшы галаву ў раскудлачаны сноп, церабіла яго, выцірала зярняты з каласоў...

— Чаму гэтак?..

— Вясельле трэба спраўляць Ганне...

Замуж будзем аддаваць...

Пацямнела ў ваччу Ганны, але скоро зноў узяла сябе ў рукі і як-бы з дакорам кінула мацеры:

— Вось якая, мамка!?

А тая ўсьміхнулася толькі.

— Ты шчэ што выдумаў!.. Вясельле!.. Вясельле!.. Гм-х!.. З канцамоламі гэтымі я не хачу аніякае справы весьці!.. Ды куды яна яшчэ—кінуў бацька галавою ў бок Ганначкі—дзяцёнак, пятнаццаць яшчэ ня кончылася, а яна за вясельле ўжо!.. Вось галоўка, дык галоўка!..

Аж засердаваў Міхал і пашыбаў цераз іржышча на сьценку. За ім маці. Усю дарогу аж дамоў нешта гаварылі, горача спрачаліся... А Ганначка, прышніўшыся трохі, задумённа йшла з пукам каласоў жытнёвых, і ў сэрцы яе не пераставала сваволіць радасьць і ўпэўненасьць, што пераможцай усё-ж такі будзе яна.

III.

Раніца сьвяточная прыгожым вясёлкавым матылёчкам успырхнула над гаем, спужала чараду качак з балота, птушак выгнала з гнёздаў, распасьцёрла

свае маланкавыя скрыдлы-праменьні над пожнямі, над ярыной кудлатай...

Вёска яшчэ сьпіць, зрэдку толькі хто высунецца за варота, адчыняючы іх і прапусьціць сыценкага і маленькага як агурчык коніка, а за ім сялянскія драбіны. Гэта ў горад едзе гаспадар абмяняць свае продукты на фабрычныя...

Заляскаюць калёсы па сыравата-прэлай зямлі, зафыркае каняка, і ўсё тут.

А так усе ад старога да малога сьпяць ранішнім салодкім сном, бо напрацаваліся за тыдзень—як стаць!

Вясёлая раніца кранула крайком свайго скрыдла кучку начлежнікаў на пацяробе. Пад разложыстай, пахмурнай елкай цяпло ўмірала і, капаючы, то выпроствалася чырвона-сьветлымі языкамі, то замірала ў дагарэлых карчоў і тады толькі цягнула адтуль сінявата-ружовым дымам, які еўся ў вочы начлежнікам...

Папярхнуўся дымам Міхал, перакаціўся збоку на сьпіну і пачаў праціраць свае заспанія вочы. Хацелася спаць і Міхал кутаўся з галавою ў свой шэры бурнос ды лез у кусты.

Алесь, які гэтак сама прывёў на начлег, ня спаў ужо і, лежачы на локці к агню, калупаў яго дубцом лазовым і аб нечым важным думаў, бо моршчыў лоб, прышчурваў вочы, ды зрэдку кідаў погляды на рухі Міхала.

У галаве віхрыліся думкі аб Ганначцы, бо вельмі-ж ужо закахайся і Алесь у яе.

Спачатку быццам і так сабе хадзіў за ёй. Вось, прыгожая, стройная дзяўчынка, і толькі! А тады і шавяльнулася нешта ў сэрцы як вечарынак ужо некалькі разам прагулялі, тады-ж і баязьлівасьць да яе нейкую адчуў. Цягнула да яе і між тым неяк боязна было каля яе, слоў не находзіў аб чым гаварыць, маўчаў усё ды вачыма ўцякаў ад яе ўбок..

Гэтак было.

...Вечарынка была ў Зьмітра, што на хутары. У той вечар надзвычайна вясёлая была Ганначка і ўсім цела чамусь-ці хілілася да Алесь. Ён чуў яе трапятаньне дзівоснае, трапятаньне маладосьці сьвежай, шчырай непадломленай душы, адчуваў шырыню яе каханьня к яму і радасна неяк рабілася..

Гулялі ў садзе. Як на сенё селі... Што было?.. І цяпер ня помніць добра Алесь. Ведае добра і век не забудзе, як яшчэ нэрвова-гарачым хваляваньнем усё цела яго праціналася пасья гэтага, сэрца шчупаком злоўленым білася, ногі трымцелі... Ведае добра і век не забудзе, як Ганначка, схаваўшы свой гарачы твар у яго на грудзёх, ціха-прыдушана нешта яму шаптала. Тады сьлёзы ў яе пырснулі, ледзь утушыў навалай сваіх пацалункаў... Зноў замёрла яна ў абоймах яго, уздрыгнула, пацягнулася... Нарэшце, сказала яна, калі выходзілі з саду.

— Ведай, што гэта толькі цераз каханьне!.. Ты, Алесь, мой першы і апошні... Тады, цераз месяц, і адчула яна, што ў яе нешта пад сэрцам...

— Але, эт!..

— Новы быт будаваць трэба... Я яе ўжо не па-
кіну, як другія... Яна будзе і ёсьць ужо—мая жонка!..

У тумане ранішнім, на паплавах коні заірзалі,
путамі жалезнымі забразгалі...

— Э-э-эг!..—Пацягнуўся Міхал, пазяхнуў і рап-
там устаў. Абвёў усіх сваім асалавелым поглядам за-
спаных вачэй і зьвярнуўся да Алесья.

— Алеська!.. коні нашы дзе?..

— Тут, у кутку ходзяць, пры балоце... што, ужо
паедзем?

— Калі ходзяць дык няхай ходзяць!.. Можна яшчэ
трохі паляжаць, усё роўна сягоньня сьвята, працы
няма...—і, памаўчаўшы, дадаў—калі хочаш ідзі дамоў,
а я твайго каня разам з сваім прывяду...

Узрадаваўся Алесь; можна цяпер сустрэцца і па-
гаманіць з Ганначкай.

— Добра, бацька!.. Мо' і я вас калі паслухаю!

І пашыбаў Алесь цераз палянку на масток, што
ў вёску вядзе.

А прышоўшы дамоў, лёг яшчэ ў сена, паспаў
трохі, і толькі калі маці нечага зашла к яму і стала
пароцца ў кадушках, прахапіўся Алесь.

— Уставай, Алеська!.. Міхал ужо і каня прывёў,
я паставіла яго ў хляве, ды ўжо і сьнеданьне даўно
гатава... Аж прастыла. Уставай!.. хуценька!..

Ціха, бурчліва гаварыла маці Алесю.

— Эх! Сягоньня ж даклераваў Ганначцы зайсьці...
Пагаварыць ужо трэба канчаткова!.. У ячэйку мне ня
трэба, так што і час свабодны ёсьць...

І пазяхнуўшы яшчэ раз, соладка выпрастаўшыся на пахнучым мурожным сене, Алесь пачаў апранацца. Кінуў гаспадарчым вокам на каня, пад'ей добра, бо бывае, што з гэтым будзеш аж да вечара і, папрасіўшы матку, каб дагледзела каня ў выпадку яго доўгай гулянкі выскачыў ледзь не бягом з двара.

— Узноў к Ганне?! А каб цябе паралюш... Жаніўся-б ужо, хоць ня бегаў-бы гэтак,—пад нос сабе дудзела маці Алеся.

А Алесь ужо каля ганку Ганначкі. Яго сустрэла яе маці. На прывітаньне яго—ветліва-ласкава ўсьміхнулася...

— У садзе Ганначка... Ня ведаю, што яна там робіць...

Ня чуў далей Алесь, пераскочыў плот, што адгароджваў двор ад саду і апынуўся на другім баку. Сад густы, цёмна-зялёны зваў к сабе сваёй засеньню, прахалодай. Шчэбетам птушак сьпяваў...

Адразу ўбачыў Алесь знаёмую постаць Ганначкі. У кутку саду, за вульямі, к сонцу, яна ляжала і нешта дужа цікавае чытала, бо і не заўважыла, як падышоў к ёй Алесь, і толькі калі цень яго заславіла яе—яна спуджана падняла на яго вочы...

— Ах!.. Алеська!..—крыкнула Ганначка і ўтулілася тварам у траву.

Тыграм спрытным кінуўся к ёй Алесь, лёг побач, абняў, адхінуў твар яе к свайму. Яна лагодна яму падавалася. Поглядамі, вуснамі сустрэліся і ўпіўся нэрвова ў іх Алесь, смагла пачаў цалаваць, з сілай прыхіляць да сябе ўсё яе цела дрыготна-

крамянае. Яна, абхапіўшы гарачымі рукамі яго шыю, аддавалася яму, адчыняючы перад яго недарэчнымі мужчынскімі грубымі ласкамі ўсю сваю душу, усе патаемнікі яе... І толькі захліпаючыся шаптала:

— Алеська... любачка... бачыць будуць... Але закруціўся сьвет у цудоўных фарбах, заслаўся муцьцю сажы...

— Я век цябе не забуду, мой мілы Алеська!.. Я твая назаўсёды і кахаць цябе буду шчыра, абы толькі ты мяне...

— Ганначка!.. Я ўжо дальш так жыць не магу... Я не хачу, каб плеткары цябе на сьмех падымалі. Трэба нам ужо быць разам...

— Я згодна, Алеська, і хоць сягоньня!..

— Ну дык зачым справа стала?! Давай і вясельле рабіць будзем. Угаварыцца толькі з бацькамі...

— Ох, Алеська, як гэта будзе нам цяжка!.. Маці дык тая нічога, але вось бацька...

І перадала Ганначка Алесю ўсё, што здарылася з ёю ноччу, што гаварыла на гэта маці і гутарку бацькоў на полі.

Ганначка!.. я буду прасіць згоды бацькоў, але калі яны ня згодзяцца, дык і ня трэба! Кахаеш ты мяне?..

— Кахаю!..

— І шчыра?..

— Шчыра!..

— Ну, дык больш нам нічога і не патрэбна! І ведай, што мы ў цэркву—ані к носу! У ячэйку і ў сельсавет!

— І я так думаю... Я ўжо добра праканалася з хлусьні папоў і іншых духоўнікаў... Вось хаця з гэтай кніжкі, якую ты мне даў... Добрая кніжка, я задалася мэтаю вывучыць яе напамяць...

І Ганначка паказала „політграмату“... А паказваючы, сьмяялася сьмехам вясёла-дзіцячым праменьнем сваіх сонечна-васільковых вочак пякла ўсю істоту Алеся.

І цешыўся Алесь з яе, цалаваў—песьціў у сваіх абнімках моцных постаць яе, твар любы... А яна гарэзуючы туліла яго к сабе, прыціскала да грудзей-булачак, выхіналася ў пяшчотах любага...

— Ганначка, я на ўсё пайду, а ты будзеш мая!..

Ганначка, сьмяючыся, соладка-моцна цалавала ў вочы, у вусны Алеся... Міхал тупаў усё нешта пад паветкай. Ня гледзячы і на сьвята ён хоць і не рабіў, а усё ж-такі, каб ня гуляць, перакладаў некаторыя рэчы з месца на месца, аглядаў іх, цешыўся вырабам сваім рук...

— У сьвята—сьвятошная работа!..

Так заўсёды казаў Міхал, калі хто яму напамінаў аб сьвяце. Так і сягоньня. У сад нешта не пашоў, а мо' толькі думаў ісьці, як раптам перад вачыма вырас Алесь.

Здагадаўся Міхал, чаго к яму Алесь прышоў, аж у твары трохі зьмяніўся, але нічога не сказаў, толькі нэрвова цыбук люлькі засмактаў...

— Сягоньня нейкае і сьвята, а вы калупаецеся тут...

Нерашуча пачаў Алесь заводзіць гутарку з бацькам Ганначкі.

— Вядома, што сьвята!.. Нядзелька, а ня'ож-што!?.—і потым як-бы сярдзіта кінуў—для вас вась такіх касталомаў няма ні сьвята, ні бога...

— Бацька!...—пачаў угаварваць старога Алесь—ня ў гэтым справа, ня ў кастамольстве, як вы кажаце... Цяпер ужо другі зусім сьвет!.. Моладзь уся ўжо не такая, як старыя... Вы гэта і самі добра бачыце. Хто ў цэркву ідзе—старыя, хто папу дае—старыя, хто скарэй адгукнецца на розныя кампаніі, якія праводзіць савецкая ўлада на вёсцы—моладзь, хто пяройдзе хутчэй на шматполье—моладзь, і...

— Я думаю, што ня мне гэта казаць трэба!.. Кажы гэта таму, як і ты сам, а я ўжо стары, але дзяцей сваіх да гэтага не дапушчу, крый мяне божа!..

— Ха-ха-ха!..—рванула Алесья—каб вы зналі, бацька, што і дачка ваша, Ганначка, такая самая, як і я, як і ўсе мы...

Пярун няхай-бы жарнуў раптоўна над галавою ў Міхала, няхай-бы абухом хто сьцёбнуў яго па патыліцы—не здрыгануўся-б так, як скаланула яго ад апошніх слоў Алесья...

Рот расчыніўся, люлька паляцела на трэскі каля калодкі, нічога не разумеючымі вачыма пазіраў на Алесья.

А Алесь казаў далей.

— Ганачка чалавек такі, як і я. І мы думаем, бацька, з ёй свае пуцявіны злучыць у месца... Пажаніцца думаем і я вась прышоў папрасіць згоды вашай на гэта, бацька... Хацеў-бы слова якое ад вас пачуць на прадмет вась гэтага...

Нарэшце, ачухаўся бацька.

— Мілы мой чалавек!.. Ідзі ты к... загарэўся бацька, запырская і слухаць не захацеў Алеся. А той спакойна сядзеў на калодцы і як-бы не зьвяртаў увагі на лаянку Міхала.

З хаты вышла маці, пачуўшы лаянку бацькі, Ганначка з саду прыбегла, пачалі ўпрашываць Міхала.

— Сьціхні!.. Міхал, сьціхні!.. Ты паглядзі, людзі пачуюць, засьмяюць потым... Што скажуць тады на цябе?.. А бог ведае, мо' і сапраўды Алесь зяцем нашым будзе?!—упрашала мужыка свайго маці Ганначкі

Маўчала Ганначка ды церабіла ў руках кніжку.

Супакоіўся Міхал. Сеў на варстат і закурыў.

— Чаго-ж я і крычу?! Ці-ж так прыходзяць людзі добрыя ў сваты вось, як ён к нам?.. Пэўна людзі засьмяюць потым і мяне і яго...

— Бацька!..—перабіў яго Алесь—усё гэта лішняе!.. Трэба адвыкаць ад усякіх забабонаў!.. Мы людзі простыя і проста зробім... без цырымоній лішніх...

— Не, гэта ўжо ты прабацька!.. Куранята курэй уздумалі вучыць!..

— Нічога я ня вучу... Вось тут і Ганначка. Ганначка?—зьявнуўся ён да яе.

— Чаго?—сарамліва апусьціўшы вочы, ціха адказала яна.

— Ганначка?.. Ты кахаеш мяне?.. Гавары тут вось пры бацькох, не саромся!..

— Кахаю!..

— Пайдзеш за мяне?

— Пайду!..

— Ну вось і ўся тут гутарка і сватоўства!.. Каротка і ясна. А вы можаце рабіць як вам жадаецца...

— Па-а-й-й-ду!.. Куды-ж ты пойдзеш, сука ты, бяз бацькаўскага дазволу?.. Га?..

— Чаму?.. Трэба і дазвол...

— Які тут дазвол, калі яна яшчэ дзіця... Малако мацерына на губах... Гогх-вы!..

— Ну, як сабе хочаце, бацькі!.. Мы ня вельмі ткі і прасіць будзем, калі вы ня згодзіцеся на вясельле... Нам яно ня вельмі і патрэбна... Запішамся, і будзем жыць!.. Абы кахалі, адно аднаго...

— Пасабачаму, значыць!..

— Ня бойся, бацька... Тады скажаш, як жыць будзем...

Пачала маці ўгаварваць, Ганначка з сьлязьмі к бацьку...

— Ну, нічога з вамі ня зробіш!.. Пойдзем хіба толькі ў хату... Якія-ж гэта сваты на дварэ?!

Усьміхнулася радасна Ганначка. Алесь павесялеў, у мацеры вясёласьць распаўзлася па твары. Бацька з маладымі ў хату пашлі, а маці—у клець...

І цераз гадзіну, па вуліцы, з сінім дымком, што дурэючы каціўся з коміна Міхалавай хаты, разьнёсься пах сьвежай яечні.

За сталом закрасавалася розная закуска, халодная і гарачая... Алесь з Ганначкай як кветкі ў садзе, цешылі старых вока. Радасьцю нявымоўнай ахоплена была Ганначка, бо сьмяялася доўга і звонка, лашчылася к усім.

— Гэткая справа ды бяз чаркі ня робіцца! Трэба зрабіць, так, каб не рассохлася ўжо ніколі—рупліва кінуў к маладым бацька і міргнуў мацеры.

— Ня трэба, бацька! Ё бяз гэтага абыдзецца!— пачаў угазарываць яго Алесь, але Міхал настаяў на сваім.

— Як гэта так?! Дзед, бацька мой і я жаніліся з чаркай, а тут дочку сваю аддаю і каб ня выпіць?! Гэ-э, брат!.. Ну, маці, там, каб на адной назе!..

Ё неўзабаве, сапраўды зьявіўся на стале „бусел на аднэй назе“... К гэтаму сабралася сям’я радня.

А цераз другую гадзіну ведала ўжо ўся вёска, што ў Ганначкі „барышы“ адбываюцца... Моладзь пачала зазіраць па падваконню, дзяўчата, дык тыя проста аж к сталу лезьлі...

Мігам і Андрэй з скрыпкай зьявіўся, за ім бубен з цымбаламі прывалаклі і грывнула хата галасамі вясёлымі, ды разудалымі...

Закруціла ў галаве Міхала і ён памінутна лезцалавацца к Алесю...

Алеська!.. Любка мой!.. Ты-ж мой зяць!.. От сукін сын, га?!

— Ну добра, добра, бацька!.. Пусьці ты нас з-за стала!..

— Алеська!..— ня спыняўся той—дык мне трэба, каб ты ў папа вянчаўся!.. Не пасабачаму, там дзе пад платом!.. Чуеш?.. Га?..

— Добра, добра!..

Угаворваў падвесьялеўшага бацьку Алесь і выціскаўся з-за стала з сваёй Ганначкай. А Ганначка

шчасьлівая і радасная ўсьміхалася ўсім ветліва— ласкава, ды прасіла моладзь к сабе на вясельле, якое павінна адбыцца ў чарговую нядзелю...

а

IV

Усьміхнулася чырвонашчокай дзяўчынай раніца, умыўшыся буйнай расой, уцёршыся туманом бялюсенькім...

Толькі ў поле пастухі пачалі выганяць, толькі дзе-ні-дзе бурштынавыя дымкі з каміноў выкаціліся, толькі вёска пачала абуджацца галасамі звонка-здаровымі, зычнымі—а ў Міхала ўжо даўно бабы па дварэ мітусяцца...

Як мурашкі ў сваім мурашніку. Сам гаспадар— Міхал, апрануты пасьвяточнаму, рупліва пахаджае сярод вазоў прыехаўшых яшчэ ўчора гасьцей, парадкуе ўсё...

Хоць ужо і загадзя прыгатаваліся, але яшчэ і сягоньня пякуць, вараць і смажаць у Міхалавай хаце. Аж чатыры бабы каля печы ўвіхаюцца... У хвартухох белых, з закасанымі да локцяў рукавамі, зарумененыя ад духаты і ад полымя з печы, яны так хутка снавалі ад печы да лаў і сталоў, такая руплівасьць і заклапочанасьць былі паложаны ў кожнай на твары, што здаецца, каб яны не падасьпелі ў час з сваім кулінарным мастацтвам сюды—ну, дык і ня быць вясельлю!..

— Аўдоцьця?! Ну і што ты за маладзіца?! колькі раз ужо казалы табе, каб прынесла з клеці пытляванку! .

— Ну, зараз... зараз!—вінавата атказвала тая і хутка бегла ў клець аж зборкі ў спадніцы, сабраныя ў гармонік на паясьніцы—падгоцкаваліся, скакалі...

— От парасё усмажылася!.. От удалае!—хваліла другая сваю працу, круцячы перад другімі жоўтачырвонае парасё на блясе, з сьмешна выскаленымі зубамі. Нібы й яно хацела сказаць:

— От усмажылі мяне, дык усмажылі—аж тлустасьць з мяне ўся зышла!

— Ах, мілая мая Сымоніха!.. Ты з караваем, каб як-небудзь... З караваем!.. А малыя дзеці-пастушкі ўжо даўно паздавалі сваіх кароў другім хлопцам „на адпас“ і круціліся ў нагах старэйшых, цікакуючы за рэшатам лахцубікаў, якое падсьлепаватая баба, накрыўшы абрусом, паставіла ў канцы лавы...

Якраз зручна іх сьвіснуць!..

Пачала валіць і моладзь. Старыя, суседзі па пары, а то і цэлай сям'ёй вядучы за руку дзяцей, а малых—на руках нясучы, з ладнымі вандзэлкамі ў белых абрусох, пацягнуліся паважна на двор Міхала.

А ў клеці, маладыя дзяўчаты, маладуху-Ганначку прыбіралі. Сукенку, белую, як сьнег, надзявалі, валасы часалі...

— Любачкі вы мае, сястрыцы!.. Ня трэба мне вянка!..

— Дык, а як-жа-ж без яго?..

— Пару красачак уткну ў валасы вось і добра!..

— Ну. гэта пэўня ўжо ты пановаму, Ганначка, думаеш!!...

Маўчыць Ганначка ды толькі ўсьміхаецца... А каля яе дзяўчаты завіхаюцца.

А цераз некаторы час—і не пазнаць Ганначку!. Красуня, што й выказаць нельга! Хіба толькі сонца залатое, вясна маладая паспрачаюцца з яе характарам.

А на дварэ ды ў хаце—паўнютка народу. Не змаўкаючы гуд ад гамонкі, старыя на прызбах, на бяровеньнях у канцы хаты вядуць свае несканчоныя гутаркі аб падатку, аб карысьці страхоўкі, аб падзеле зямлі...

Моладзь-жа апрача вялікай зацікаўленасьці на конт выпіскі газэт, гаманіла-дагадвалася, як будзе жаніцца Алесь і дзе: у сельсавеце толькі, ці яшчэ паедзе к папу.

— Ну, брат!.. Не такі Алесь хлопец, каб адразу к папу кінуцца!.. Яны на нож ідуць!..

— Дык Міхал так ня згодзіцца?!

— Згодзіцца, аж закруціцца!..

Шаргуны з званкамі заірзалі па дарозе, громам калёс напоўнілася вуліца...

— Алесь едзе!..

— Маладыя!.. Маладыя!..

Раўнула грамада і хутка з хаты за вароты шыбанула. Нібы першы раз усе Алеся бачылі.

Бяз лішняй пыхі і павагі пад'ехаў Алесь к ганку і не прызнаючы розных дзедаўскіх цырымоній, пашоў у хату. За стол селі.

Тады дружкі і Ганначку прывялі. Аж усьміхнуўся Алесь, як угледзіў Ганначку. Не пазнаў нават яе, хараства такога, здаецца, яшчэ і зроду ня бачыў...

Ня стрымаўся і пацалаваў яе шчочкі ружовыя, агнём палаючыя...

Засаромілася трохі Ганначка — нялоўка перад людзьмі, але нічога!

Села за стол і за ўсьмешкі, за жарты ўхапілася...
Музыка грывнула маршам вясельным...

І ў гэты час дзявоцкія галасы ўмяшаліся, скудлачылі яго песьняй сваёй:

„Чаму ты ня йшоў,

Чаму ня ехаў,

Як я цябе ждала?..

Ці коняй ня меў, ці сам не пасьмеў,

Ці мамачка не пускала?..

— Я конікі меў, я і сам пасьмеў,

Мамачка выпраўляла...

Была ў мяне сястра, лет не дарасла

Тая мяне ня пускала...“

— „Ня едзь „братачка, ня едзь родненькі“

Такой цёмненькай ноччу...

Коні патопіш, сукні памочыш,

Будзе нам зьневажанька“...

Жаласьлівыя гукі гэтай песьні вясельнай кранулі чулыя струны душы Ганначкі... Успомніла яна сон свой колішні, нечага шкода ёй стала, невядомая жальба агарнула яе, і міжвольна сьлёзкі-пацеркі закапалі на чысты настольнік. Адразу запрыкмеціў гэта Алесь і падсеў к ёй.

— Ганначка, любка мая!.. Чаго ты?! Што з табою?..

— Нічога, Алеська, нічога, міль!.. Я так сабе!..

— Дзіўная дзяўчына!.. Радавацца трэба, а ня плакаць!..

А дзяўчата кончыўшы адну і запрыкмеціўшы, што Ганначка нібы засумавала, другой песьняй падхапілі...

„Каб я знала, каб я ведала,
Што сягонья заручыны
Паслала-ж бы я свайго татачку
У цёмны луг па калінку...
Татачка пашоў—увесь лес абышоў
І калінкі не знашоў.

Вецер ня вее, сонца ня грэе
Калінка ня сьпее.

Каб я знала, каб я ведала,
Што сягонья заручыны
Паслала-ж бы я свайго Алесечка
У цёмны луг па калінку.
Алеська пашоў да лугу не дашоў
І калінку знашоў.

Вецер ня вее, сонца ня грэе
Калінка пасьпела“...

— Андрушка!..—адварнуўся Алесь да музыкі—
Андрушка?!

— Чаго?..

— Вясёлае што іграй, каб усім весела было, каб мы не сумавалі...

І вырвалася далёка за вокны разьвясёлая песня:
„ночка цёмна“ ...

Ламаліся сталы ад закусак розных, піва пілі...
Чмялінымі басамі, рознымі галасамі хата гула, трым-
цела...

— Ну, маладыя!.. Пара ўжо і выяжджаць к'вянцу!..

Усе падняліся з-за стала, хто с'яяў на хаце з
мужчын,—паздымалі шапкі. Дагадаўся Алесь, што
бласлаўляць будуць, хацеў прарэчыць, але Ганначка
за руку пацягнула, паціснула...

Сват, перавязаны белым ручніком, адварнуўся
к грамадзе.

— Вясёлая бяседа проша ўмоўкнуць! — зычна,
урачыста пранеслася на ўсю хату — ёсьць у гэтага
дзіцяці бацька і маці, дзядзькі і цёткі, браты і сёс-
тры, суседзі бліжня і дальня, благаславеце мала-
дых у дарогу!..

— Бог баслаў!.. — буркнулі старыя.

— Тым словам другі раз!..

— Бог баслаў!..

— Тым словам трэці раз!..

— Бог баслаў!..

— Дзянькуе добрым людзям за добрае слова!..

Сьмяялася моладзь усюды, жартавала з Алеся.

— Ну, едзь, брат Алесь, з богам аж у сель-
савет!..

— Ці ў ячэйку!..

— К папу толькі не завярні!..

— Ня бойся, хлопцы!.. — сьмяяўся Алесь выхо-
дзячы на двор — не падкачаю!.. Чырвонага вяселья

яшчэ справіць нельга, і гэтае ледзь удалося... Але хоць без папа абыдзецца!..

Заігралі марш музыкі, шмарганулі коні з двара. У пылу прыгожай раніцы схаваліся фурманкі.

Паехалі „маладыя“, а моладзь разгарнулася. У адчайнай вясёласьці, да сямі патоў: полькі, вальцы выбівала тоўстымі абцасамі; больш у тахт бубна, чымся скрыпкі, патрапляла...

Старыя дык і ня вылазілі з за стала. Пілі, ды пелі монотонныя даўгія песьні і яшчэ жаліліся на лёс свой паганы, што прышлося век свой цяпер каратаць з моладзьдзю гэтай бязбожнай...

А Алесь, ад'ехаўшы за вёрст восем, завярнуў у лес. Аддыхнулі трохі, падкрапіліся і, пачакаўшы столькі часу за які можна было-б заехаць к папу і на гэтым месцы быць — рушылі назад дамоў.

— Хлопцы!.. Калі хто скажа цяпер бацьком, што мы не вянчаліся, дык лепш цяпер на вяселье ня едзь!.. Калі добра, дык добра, а не...

І не даказаў Алесь.

— Ды што ты, Алесь!?. — перабілі яго ўсе. — Ужо ўсім адказваць калі прыдзецца, а не табе толькі аднаму!..

З урачыстасьцю ў сельсавет заехалі. Ёх спаткаў старшыня сельсавету і сакратар комсамольскай ячэйкі...

Запісалі, а пасьяя віншавалі доўга. Алесь перадаў усё, як яны „у папа вянчаліся“...

Сьмяяліся хлопцы. Сакратар к Ганначцы зьвярнуўся.

— Ну, Ганначка, трэба запоўніць анкету і табе!..
З Алесем вы павінны жыць душа ў душу, дык і памочніца павінна быць яго верная і ў політычных справах...

Усьміхнулася Ганначка і, узяўшы з рук сакратара анкету, запоўніла пры дапамозе Алеся.

А дома даўно чакалі маладых. Як толькі званок пачулі, пыл убачылі на дарозе — усе, як адзін чалавек, выбяглі сустракаць Алеся з Ганначкай...

Музыкі падрыхтаваліся, чакаюць. І як толькі першая каламажка ў якой сядзелі „маладыя“, пад'ехала к варотам, музыкі „стрэчнага“ жарнулі...
А потым на беларускую марсэльезу перашлі.

— От пара, дык пара!..

— Як брат і сястра!.. Тут іх ні вада, ні агонь не размыюць...

— Ды дзе там?! Яны і без вянца жылі добра!..

Замужнія бабы, згрудзіўшыся каля ганку, стрэлі песьняй Ганначку...

„... Каля новага двара
Ці ня пчолачка гула?

Ганначка заплакала

Ад шлюбу прыехаўшы

Мамцы да ног паўшы...

— А мамачка, родная

Разьвяжы белы ручкі,

Разьмяняй пярсцёначкі,

Разьвянчай мяне маладую“...

— Ня бойся, Алеська!.. — Прыхінуўшыся да яго ідучы ў хату, гаварыла ціха Ганначка. — Не пап-

рашу я, каб мяне разьвенчвалі!.. Век буду з табой...
Табе памагаць...

— Любая!..

У захапленні паціснуў да сябе Алесь Ганначку.
Спакойна, бяз боек, але весела-разудала гулялі
вяселье. Міхал той, тук ледзь на руках не насіў
маладых, маці цалавала сваю дачушку, песьціла...

А моладзь гульні выдумляла, гарэзвала.

Толькі Ганначка як-бы пахмурная нечага была,
як-бы што недаставала ёй да агульнай радасьці,
буйнай вясёласьці... сумавала як-бы па чым... Заўва-
важыў гэта Алесь і адвёў яе ў другую хату. Паса-
дзіў, прылашчыў...

— Ганначка!.. Вочкі вы мае любяя!.. Чаго ты
сягоньня нейкая невясёлая?.. Мо' нудзішся, мо' хто
пакрыўдзіў цябе?.. Ганначка?!

Схіліла сваю галоўку яму на грудзі, прыхі-
нулася...

— Алеська, мне нічога!.. Ня бойся!.. Мне нудна
за тым, што бацька даведаецца, што мы ня былі ў
папа...

— Дык што?..

— Баюся я, каб не пашкодзіў ён нам у жыцьці...
каб не разлучыў...

— Ха-ха-ха!.. От цудная, дык цудная!.. Цяпер
ніхто нас не разлучыць!.. Век будзем разам!..

І замерла Ганначка ў палкіх пацалунках Алесья.
А з другой хаты песьні несьліся, музыка рвала-
ся за дзьверы, ды дзябёлы грукат ботаў прымушаў
крымцець агонь у лямпе...

V

За вясёласьцю і нуда-прадаўца падкрадаецца, ці-
куе за настроем, шэпча каму на вуха, каб той па-
шкодзіў радасьці разухабістай...

І можа здарыцца, што і сапраўды сьветла-ружовае
неба засьцілаецца хмарамі чорнымі, грознымі, але і
пагаворка, у такі раз, заўсёды апраўдваецца:

З вялікай хмары—малы дождж бывае!.. А то і
зусім ня будзе. Прагоніць міма вецер буйны, нашку-
матае толькі, назлуецца ўдосталь, і зноў сонца сьмя-
ецца ўсім, радасьцю агорнутае...

І трэба-ж было падслухаць гутарку паміж сабою
Алеся з Ганначкай, бабе-плеткарцы вясковай, Які-
місе... За радасьць, за пашану, падумала баба дур-
ная—ды перадала бацьку—Міхалу назаўтра, аб чым
гаварылі маладыя...

— Не вянчаліся!.. Не вянчаліся, вось далібож!..
От каб я з гэтага месца ня зышла, Міхалачка, калі
я маню!.. Каб я дзетак сваіх не агледзела, каб я
хлеба ў рот ня ўзяла... от, далібож праўда!.. Чула
на свае вушы, чула... от далібож...

— Вон сука!.. Вон пашла к чорту!.. Злосна вы-
лаяўся Міхал і тупнуў на Якіміху. Скорчылася, саг-
нулася тая ў сабачай пакорнасьці і, азіраючыся, каб
здоровы Міхалаў кулак не апусьціўся на яе плечы,
шмыгнула за дзьверы.

А маладыя ў гэту пару сьнедалі. Жарты і сьмеш-
кі рэчкай заваленай прабіваліся-бурапенілі... Нейкая
асаблівая вясёласьць гуляла на твары ў кожнага.
Музыка ўторыла гэтай вясёласьці...

Падышоў к сталу Міхал. На вачох як-бы сьлёзы накруціліся, рукі дрыжэлі, пячатка нейкай нуды і неспакою ляжала ў яго на твары...

— Сыноч, Алеська?

Ціха зьвярнуўся цераз стол к Алесю Міхал...

— Чаго, бацька?..

— Дык ты і ня вянчаўся?! Аб'ехаў толькі каля лазовага кусту і ўсё тут!.. З сівoga майго воласа ды з дачкі маёй насьмяяўся толькі... Радню маю... Эх-х-х...

Махнуў рукою Міхал і сеў на лаве падпёршы сваю галаву... Мутныя сьлёзы пабеглі па мяккіх сіварусых вусах...

Убачыў гэта Алесь. Абвёў усіх поглядам, сустрэўся з поглядам Ганначкі і прачытаў у ём страх і апаску, потым падняўся і папрасіў, каб выпусьцілі з-за стала... Усе моўчкі, з цікавасьцю глядзелі на яго і на Міхала, чакалі, як можа вырашыцца гэтая справа...

— Бацька мой!.. Дазволь мне пару слоў сказаць табел!..

Узяўшы лагодна за плечы, зьвярнуўся да Міхала Алесь.

— Гавары!.. Што-ж калі ўжо ўсё роўна!..

— Бацька!.. Справа не ў вянцы, не ў царкве, а ў нечым другім. Ні поп, ні вянцы не дадуць мне страху і такіх пут, каб я быў назаўсёды зьвязан з сваёй жонкаю... Каханьне і сумленьне,—вось тут што галоўнае!.. Ці ня сам мне гаварыў, бацька, як венчанья біліся, паміж сабою, сварыліся, а нарэшце, скалечылі адзін аднаго?.. Ці ня Саўку поп наказваў

за дрэнныя адносіны да свае жонкі?.. Што памог архірэй ваш Кацярыне, якая, кінуўшы мужа і дзяцей, у Менск уцякла?.. Ты ведаеш зачым, бацька... Га?! А паглядзі вось як жывуць нявенчаныя: Апанасаў сын з сваёй жонкаю, Антон Мірончыкаў ужо век пражыў з сваёй бабай душа ў душу... Нашто лішнюю капейку аддаваць папу, лепш плуг за іх купіць... Ты паглядзі, бацька, як я кахаю Ганначку, а яна мяне?! І жыць мы будзем, лепш як вы жылі з сваёй жонкаю!..

— Го-го-го!..

— Га-га-га!..

— Ха-ха-ха!..—качалася моладзь.

— Праўда!.. Што і гаварыць!..—падхоплівалі другія...

— ...От пажывеце больш вы, бацька, і самі здагадаецеся на што поп жэніць і хоча, каб у яго моладзь вянчалася, каб кішэнь сваю шырокую набіць, і толькі!..

— А хто вас ведае мо' і праўда!?.—

Нерашуча кінуў бацька.

Сьцяна першай злосьці і недавер'я была ўжо прабіта, Алесь гаварыць яшчэ больш пачаў.

Музыкі кінулі іграць, моладзь гуляць, усе прыхінуліся слухаць...

Цішыня такая зьвярнула ўвагу і маткі Ганначкі, якая ўвіхалася каля печы. Раскумекаўшы ў чым справа, яна падышла і з жартамі стала прыпяваць ды прытупываць... А потым схапіла Міхала за сьвітку і пад дружны рогат усёй моладзі, пашла завіхрыстую полечку...

— А хто вас ведае!?. Цяпер і я трохі разумею, як растлумачылі мне старому!.. Жывеце сабе, дзеткі, як ведаеце, абы добра было!.. Я-ж усё за дзеці, за дзеці!.

Зноў як і раней грывнула музыка, зноў моладзь сьпелым жытам загула, зноў усіх агарнула бурная радасьць і вясёласьць, а Ганначка ўпоеная шчасьцем і радасьцю, што так добра ўсё зышло,—лістком мокрым ліпла к Алесю і ўсьміхалася яму краскай сягонья расьцьвёўшай...

У гэты час, свацьці песьню з двара падкінулі...

„А чые-то конікі, перад ганачкам

Стаялі,

Сівыя, буланыя ў дарожку

ўбраныя?—

Гэта Алесевы конікі, перад ганачкам

стаялі.

Сівыя, буланыя ў дарожку

ўбраныя.

А чые-то свашачкі, па застольейку

сядзелі,

Белыя, руменныя, хораша

ўбраныя...”

А раніца жытнёвая ў вокны з цікавасьцю заглядвала, песьняю птушак звала к сабе, сонцам шукала маладых цалаваць ды галубіць іх, звала к сабе ў абоймы, усьміхалася..

Ды куды яны пойдучь?!

Дзень працы вызаве іх...

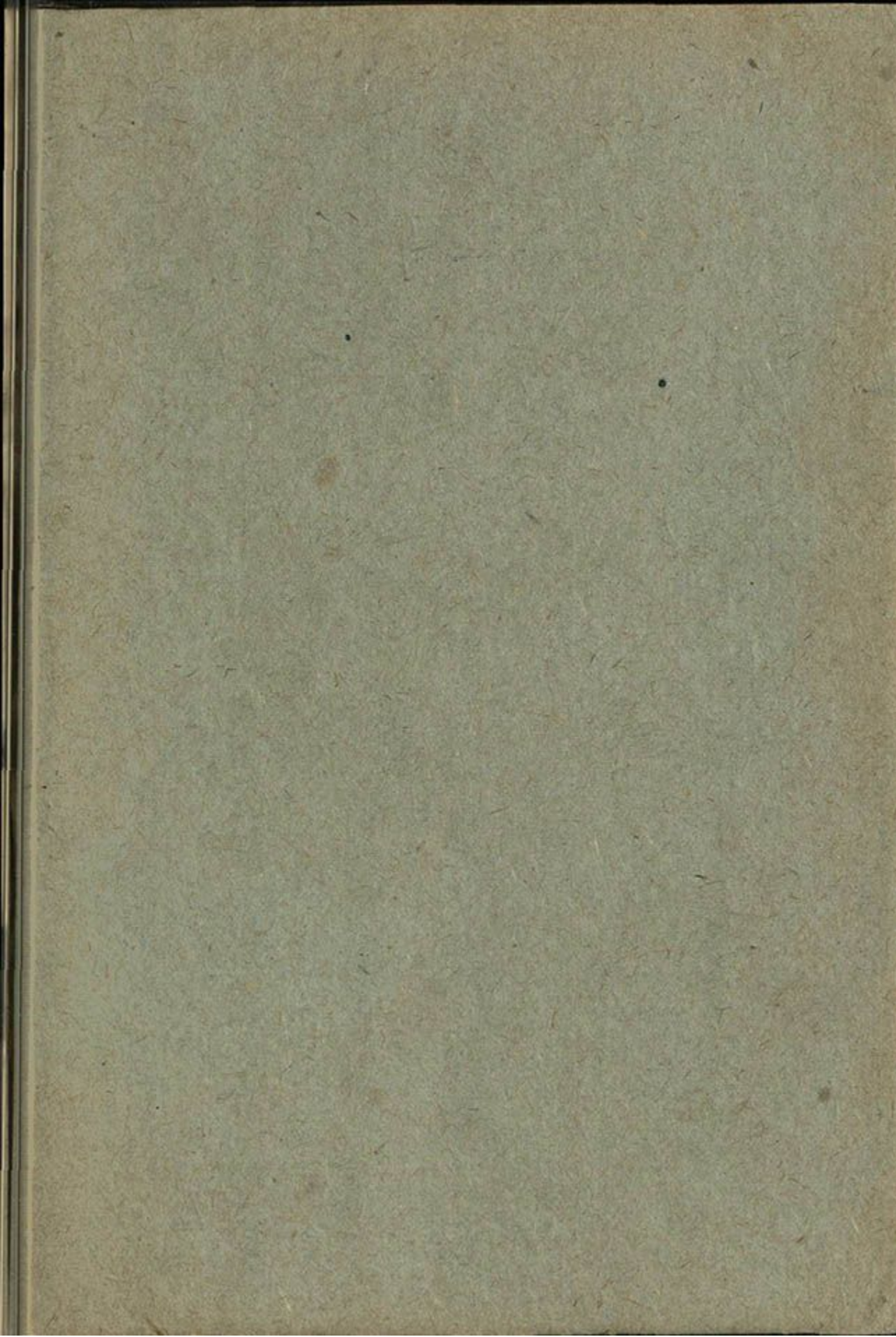
А сягонья: шчасьце, вяселье і заўсёдная-бурлівая, жыцьцёрадасная крыніца каханья...

1964 г.

ЗЬ МЕСТ

	Стар.
Песьні вясны	5
У дзень Першага Мая	9
Вёска ў радасьці	15
Радасьць	21

Цена 25 кап / 10

80000003 138436

Бол. адрес
1994 г.

